

HARJAVALTA TORTTILA SIEVARINTIE

Kertomus kivikautisen
asuinpaikan koekaivauk-
sesta 1994
Eeva-Liisa Schulz

HARJAVALTA, TORTTILA, SIEVARINTIE

Pk. 1143 04 NAKKILA, 1143 07 HARJAVALTA

x = 6801 18 - 38, y = 1559 66 - 1560 02, z = 31 - 32,8

Kivikautisen asuinpaikan koekaivaus

Museovirasto/arkeologian osasto

Kaivauksenjohtaja: FM Eeva-Liisa Schulz

Tutkimuksiin ryhdyttiin, koska maanomistaja, Outokumpu Harjavalta Metals OY, esitti toivomuksen alueen vapauttamisesta muinaismuistolain mukaisesta rauhoituksesta rakennustarkoituksiin, ja koska alueelle oltiin laatimassa asemakaavaa. Tutkimuksilla oli tarkoitus selvittää asuinpaikan laajuus ja kunto sekä tarkentaa ajoitusta. Koekaivauksen tuloksen perusteella paikka piti vapauttaa rauhoituksesta joko heti tai lisätutkimusten jälkeen.

Koekaivauksessa merkkejä jäljellä olevasta asuinpaikasta tehtiin koko tutkimusalueelta, mutta asuttu alue ei ollut yhtenäinen, vaan löydöt muodostivat pesäkkeitä 31 m:n korkeuskäyrän yläpuolelle. Löytösyvyys oli ohut ja kulttuurimaata oli vähän, kiinteitä rakenteita ei yhtä jätekuoppaa lukuunottamatta löydetty, keittokivirykelmiä oli useita. Melko runsaan kvartsiaineiston lisäksi löydettiin keramiikkaa, palanutta luuta, hiukan porfyriitti-iskoksia ja kiviesineiden katkelmia.

Osa asuinpaikasta on tuhoutunut tehtaan jätealtaita rakennettaessa, osaa pirstoivat tiet ja Metsäntutkimuslaitoksen koealat. Koska alue on raskasmetallipäästöjen saastuttamaa, maanpinnalta puuttuu suojaava turve- ja humuskerros, ja asuinpaikka on eroosion vaikutuksille altis. Koska löydökset eivät olleet erityisen mullistavia ja muinaisjäännösalue melko huonokuntoinen, alue vapautettiin muinaismuistolain tarkoittamasta rauhoituksesta välittömästi koekaivauksen päätyttyä.

Löydöt: KM 28383:1-220

Ajoitus: Kiukaisten kulttuurin loppu (korkeuden perusteella)

Tutkitun alueen laajuus: n. 4 ha, koekaivaus 98 m²

Tutkimusrahoitus: Outokumpu Harjavalta Metals OY 80 000 mk

Tutkimusraportti: E.-L. Schulz 1995 museoviraston arkeologian osaston top. arkisto

SISÄLTÖ:

ARKISTOTIEDOT	2
KIRJALLISUUTTA	3
JOHDANTO	4
- Tutkimusten syyt ja tavoitteet	
- Löytöhistoriaa ja maankäytön vaiheita	
SIJAINTI JA TOPOGRAFIA	6
TUTKIMUSMENETELMÄT	7
ASUINPAIKAN RAKENNE JA LÖYDÖT	8
- Maalajit ja rakenteet	
- Löytöpaikat ja löydöt	
YHTEENVETO	10
NEGATIIVILUETTELO	12
DIAPOSITIIVILUETTELO	13
PERUSKARTTAOTE	15
YLEISKARTTA	16
PROFIILIKARTTA	17
KUVATAULUT	18 - 24
LIITE 1: Karttakopio Metlan kokeesta 411	25
LIITE 2: Tutkimusraportti/Terttu Lempiäinen	

ARKISTOTIEDOT

Harjavalta, Torttila, Sievarintie

Kivikautisen asuinpaikan koekaivaus 8. - 19.8.1994

Kaupunki: Harjavalta 079

Kaupunginosa: Torttila 434

Tila 1: Kumpu II, RN:o 2:193

Kiinteistötunnus: 07943400020193

Maanomistaja: Outokumpu Harjavalta Metals OY
os. 29200 Harjavalta

Tila 2: Kumpu IV, RN:o 20:12

Kiinteistötunnus: 07943400200012

Maanomistaja: Outokumpu Harjavalta Metals OY
os. 29200 Harjavlta

Peruskartat: 1143 04 NAKKILA, 1143 07 HARJAVALTA, 1987

Koordinaatit: x = 6801 18 - 6801 38

y = 1559 66 - 1560 02

z = 31 - 32,8

Aikaisemmat tutkimukset:

A. Tallgren tark. 1906

S. Huovinen inv. 1960

T. Heikkurinen-Montell tark. 1994

Aikaisemmat löydöt:

KM 4718:1-2, 17326:1-3, ³⁰³⁹¹~~28243~~, inventointilöy-
töjä (1960) ei ilmeisesti ole otettu talteen

Kaivauksen 1994 löydöt:

KM 28383:1-220

Diar. 22.9.1994

KIRJALLISUUTTA

- Alhonen, Pentti** 1991, Satakunnan luonnon geologinen historia. Satakunnan Historia I,1. Rauma.
- Edgren, Torsten** 1956, Stenåldersboplatsen Lyytikänharju i Harjavalta socken. FM.
1984, Kivikausi. Suomen historia 1. Espoo.
1993, Den förhistoriska tiden. Finlands historia 1. Ekenäs.
- Huurre, Matti** 1991, Satakunnan kivikausi. Satakunnan historia I,1. Rauma.
- Matiskainen, Heikki** 1989, Studies on the Chronology, material Culture and Subsistence Economy of the Finnish Mesolithic, 10 000 - 6000 b.p. Iskos 8.
- Meinander, C. F.** 1954, Die Kiukaiskultur. SMYA 53.
- Miettinen, Mirja** 1986, Den senneolitiska boplatsen Paljak i Oravais. Iskos 6.
- Salo, Unto** 1981, Satakunnan pronssikausi. Satakunnan historia I,2. Rauma.
- Siiriäinen, Ari** 1969, Über die Chronologie der steinzeitlichen Küstenwohnplätze Finnlands im Lichte der Uferschiebung. SM.

JOHDANTO

Tutkimusten syyt ja tavoitteet

Sievarintien asuinpaikan tutkimiseen ryhdyttiin, koska maanomistaja, Outokumpu Harjavalta Metals OY, esitti keväällä 1994 toivomuksen alueen vapauttamisesta muinaismuistolain mukaisesta rauhoituksesta rakennustarkoituksiin. Rakentamisen edellytyksenä on kuitenkin vahvistettu asemakaava, jota Harjavallan kaupunki on valmistelemassa. Toivottiin suojelukohde-merkinnän poistamista kaavasta. Ensivaiheessa tehdas tulee rakentamaan uuden tien lähelle rautatietä. (Rakennustyöt olivat käynnissä jo kaivausten aikaan).

Outokumpu OY:n, Harjavallan kaupungin ja museoviraston välisten yhteydenottojen sekä maastotarkastuksen perusteella maanomistaja lupautui maksamaan museoviraston esittämän kustannusarvion mukaiset kustannukset (80 000 mk) kahden viikon mittaisista koe-kaivauksista, jotka suoritettiin 8. - 19.8.1994 välisenä aikana tutkija Eeva-Liisa Schulzin johdolla. Piirtäjänä toimi apulais-tutkija Juha Laurén. Kaivajia oli viisi.

Tutkimuksella oli tarkoitus selvittää asuinpaikan laajuus ja kunto sekä tarkentaa ajoitusta. Näin saadun otoksen perusteella alue piti vapauttaa muinaismuistolain tarkoittamasta rauhoituksesta joko heti tai lisätutkimusten jälkeen.

Tutkitun alueen laajuus oli reilut 4 ha, kaivausneliöitä koekuopista ja koeojasta koostui yhteensä 98.

Löytöhistoriaa ja maankäytön vaiheita

Ensimmäiset havainnot ja löydöt Sievarintie asuinpaikasta teki jo vuonna 1906 A. M. Tallgren, joka löysi paikalta pari hiomaa' an kappaletta. Tallgrenin mukaan paikalta olisi löytynyt "kivikaluja" jo aikaisemminkin, ja ne olisi toimitettu museoon. Satakunnan museon suosittamana ja Harjavallan kunnan myöntämin varoin inventoi S. Huovinen Harjavallan kiinteitä muinaisjään-nöksiä vuonna 1960. Hän löysi Sievarintien asuinpaikalta palan keramiikkaa ja iskoksia. Anna-Liisa Hirviluoto on vuorostaan

vuonna 1967 luetteloinut paikalta löytämänsä esineet. Tuula Heikkurinen-Montell tarkasti asuinpaikkaa keväällä 1994 kaavoitusta ja kaivaustutkimuksia varten neuvotellen samalla maanomistajan ja Harjavallan kaupungin edustajien kanssa.

Outokumpu OY:n Harjavallan tehtaat ovat loppukesästä 1978 pyytäneet museovirastolta lausuntoa koskien Sievarintien asuinpaikan pohjoispuolista jätealuesuunnitelmaa. Lausunnossaan 7.9.1978 museovirasto on puoltanut jätealtaan I rakentamista, mutta edellyttänyt jätealtaan II osalta rakennustöitä edeltäviä koekai-
vauksia suunnitelma-alueen kaakkoisosassa. Mitään kaivauksia ei paikalla kuitenkaan suoritettu, ja jäteallas II on todellisudessa vuoden 1978 suunnitelmakartan mukainen, lounaiskulmaa on kuorittu jopa suunnitelmaa enemmän. Jätealtaan kaakkois- ja lounaisreunoilta, siellä missä kuonakerrokset eivät niitä peitä, tehtiin kauttaaltaan kivikautista asuinpaikkaa merkitseviä havaintoja.

Muinaisjäännöksellä sijaitsee myös Metsäntutkimuslaitoksen koesarjan koe 411. Museovirasto ei ollut asiasta tietoinen, ja kaivaustutkimukset saivat aikaan ikävän välinäytöksen. Paikanpäällä ei myöskään ollut minkäänlaista informaatiota siitä, kenelle erilaiset maahan kaivetut laitteet kuuluvat. Maanomistajan edustajilta kuultiin niiden kuuluvan Metlalle, eikä niistä tarvitsisi välittää. Toisen kaivauspäivän lopulla sitten selvisi, että kyseessä on pari vuotta aikaisemmin perustettu kallis koe, ja että kaivaminen tarvelisi sitä. Koe oli perustettu museovirastoa kuulematta entuudestaan tunnetulle kivikautiselle asuinpaikalle, joka on merkitty peruskarttaan (1987) ja Harjavallan yleiskaavaan (1981) sekä mainitaan Satakunnan seutukaavaliiton esihistoriallisten suojelukohteiden luettelossa (1972). Molemmiin puolin tapahtunut haitta oli ilmeinen. Koekaivausta, joka tehtiin maanomistajan tilauksesta, kuitenkin jatkettiin muinaisjäännöksen laajuuden ja kunnon selvittämiseksi.

SIJAINTI JA TOPOGRAFIA

Sievarintien asuinpaikka sijaitsee Harjavallan kaupungissa Torttilan kaupunginosassa Pori - Tampere rautatien ja Pori - Helsinki valtatie (2) välissä noin 2 km Harjavallan kirkosta ja Kokemäenjoesta länsilounaaseen, Porin tielle tehdasalueen kautta johtavan, liikenteeltä suljetun tien varressa. Etelässä ja lännessä asuinpaikkaa rajaavat ojitetut kosteikot, koillisessa rautatie ja kuonapengerrys sekä luoteessa ja pohjoisessa tehtaan jätealue (n. 18 ha, ks. valokuva s. 18 ja dia 30094), jonka alle osa asuinpaikasta on jäänyt. Asuinpaikan keskiosassa, muinaisjäännöksen ylittävän tien pohjoisreunassa on pieni (n. 12 x 10 m) ja matala hiekkakuoppa. Asuinpaikan koillis- ja lounaisosassa erkanevat jätealtille kapeammat tiet Porin tien ja tehdasalueen väliseltä tieltä.

Maasto on näennäisen tasaista hiekkakangasta, jossa hiekka kuitenkin on kasaantunut lähinnä luode-kaakkosuuntaisiksi mataliksi harjanteiksi ja kumpareiksi. Niiden välit ovat usein soiset. Paikalla kasvaa kituliaita mäntyjä, aluskasvillisuutta on niukasti vain soisilla alueilla (suopursu, juolukka, tupasvilla, variksenmarja). Paikoitellen hiekan peittää muutaman sentin vahvuinen kerros, joka on muodostunut varisseista neulasista ja puunkuorista. Alue on raskasmetallipäästöjen saastuttamaa.

Paikalla sijaitsee yllämainittu Metsäntutkimuslaitoksen koesarjan koe 411, jonka 12 koealaa erilaisine maahan kaivettuine laitteineen levittäytyy asuinpaikan keskeisimmille löytökohdille (ks. yleiskartta s. 16, valokuvat s:t 19 - 21, diat 30098-30105 ja liite 1, s. 25).

TUTKIMUSMENETELMÄT

Aluetta tutkittiin pääasiassa pintahavainnoin ja koekuopin, joi-
ta sijoitettiin maastoon 84 kpl etupäässä 10 m:n verkostolla
pohjois-etelä- ja itä-länsisuuntaisten linjojen varaan. Koekuop-
pien koko oli 1 x 1 m ja keskimääräinen syvyys 30 cm, matalimman
kuopan ollessa 20 cm ja syvimmän 44 cm. Monen kuopan (38) jokin
kulma kaivettiin syvemmäksi (keskimäärin 21 cm syvemmäksi). Kai-
vaminen tapahtui pääasiassa lastoin, lapiota ei tarvittu ole-
mattoman turve- ja humuskerroksen poistoon. Koekuoppien pohjat
tarkastettiin lapiolla sanallisen dokumentoinnin jälkeen. Koe-
kuopat merkittiin yleiskartalle (mk 1:1000, s. 16).

Pintapöimintää ja havainnointia tehtiin paljailla maastokohdil-
la, teillä ja poluilla, jätealueen reunoilla ja kuorituilla
alueilla, ojitetuilla alueilla tarkkailtiin ojien leikkauksia.
Asuinpaikkaan viittaavat havainnot merkittiin yleiskartalle.

Koska irtolöydöt aluksi tuntuivat keskittyvän tien vieressä ole-
van pienen hiekkakuopan tuntumaan, otettiin tutkimuksen lähtö-
kohdaksi hiekkakuopan ympäristö. Pohjois-etelä- ja itä-länsi-
suuntaiset päälinjat 1000 ja 500 sijoitettiin kulkeviksi toi-
saalta läheltä hiekkakuopan pohjoisreunaa ja toisaalta sen yli.
Koordinaatisto kasvoi pohjoiseen ja itään. Hiekkakuopan pohjois-
puolelle avattiin pohjois-eteläsuuntainen koeoja (6 x 1 m, sy-
vyys 27 - 47 cm) alkaen päälinjojen leikkauspisteestä. Koeojasta
8 m pohjoiseen avattiin koekuoppa 1014/499, joka runsaiden löytö-
töjen ja paksun löytökerroksen vuoksi laajennettiin 9 m² suurui-
seksi kaivausalueeksi. Paikalla oli jätekuoppa, jonka syvin koh-
ta (30 - 90 cm) kaivettiin pois. Löydöt ja kulttuurikerros näyt-
tivät jatkuvan kaivetun alueen ympärillekin, mutta Metlan kanssa
ilmenneiden vaikeuksien vuoksi alueen lisäkaivaminen jätettiin
sikseen. Jätekuopasta otettiin 3 maanäytettä (2 l) makrofossi-
litutkimuksia varten FT Terttu Lempiäisen ehdotuksesta (tulos
liitteenä 2). Kuopasta piirrettiin muutama profiili (mk 1:20) ja
sen kaivamista ja profiileita valokuvattiin (kartta s. 17, kuvat
s:t 22 - 24, diat 30106-30111, 30114-30116). Muutoin valokuvaus
oli yleiskuvaluonteista.

Korkeuskiintopisteenä käytettiin erästä kantoa, jonka korkeus oli 32,30 m mpy ja joka sijaitsi pikkuhiekkakuopasta noin 10 m koilliseen. Korkeus siihen siirrettiin Harjavallan kaupungin mittausryhmän osoittamasta tietyömaan apupisteestä (32 m mpy). Korkeusmittauksia tehtiin vain päälinjoilla (1000/480-500 ja 1000-1015/500) ja jätekuopasta. Koska kitukasvuiset ja sairaat männyt muodostavat paikalle läpinäkymättömän oksaverkoston, luovuttiin pintavaaituksista. Sitäpaitsi Harjavallan kaupungin kaa-voituksen pohjakartalla korkeuslukuja on runsaasti.

Aluksi koekuoppien kaivaminen keskittyi asuinpaikan keski- (lin-
jan 1000 koekuopat välillä 379 - 499) ja koillisosaan (tehtaan
tiedustelu). Koska Metlan paikalla käyneet edustajat selit-
tivät koealojen sijainnin ja merkityksen puutteellisesti (ilman
karttaa), uskaltauduttiin koekuoppia tekemään myös alueen länsi-
ja pohjoisosaan. Olimme siinä luulossa, että ne neljä neliötä,
joiden sisällä oli erilaisia keräilyastioita, olivat kohteita
jonne emme olisi saaneet mennä. Tosiasiassa koealoja oli kaik-
kialla ja meidän olisi pitänyt puikkelehtia niiden välissä!

ASUINPAIKAN RAKENNE JA LÖYDÖT

Maalajit ja rakenteet

Yleensä ohuen kärkekerroksen alla oli 10 - 20 cm paksu vaalean-
punainen huuhtoutumiskerros. Joissakin harvoissa koekuopissa si-
tä ei ollut lainkaan tai maalajit olivat sekaisin. Ohuimmillaan
huuhtotunutta maata oli 5 cm ja paksuimmillaan 48 cm. Soisilla
paikoilla, joissa oli myös turvetta ja humusta, huuhtoutunut maa
oli niiden ruskeaksi värjäämää. Koeojassa ja suurimmassa osassa
koekuoppia (64) oli huuhtoutuneen kerroksen alla ainakin paikoin
ohut (1 - 3 cm) ruskea rikastumiskerros. Joissakin kuopissa sen
vahvuus saattoi vaihdella jopa 5 - 10 cm:iin. Selvää kulttuuri-
kerrosta tavattiin jätekuopan lisäksi vain harvasta koekuopasta
(mm. 980/340) ja hieman koeojasta. Alinna koekuopissa oli ruos-
teinen keltainen hiekka, joka tavallisesti oli ylempiä kerroksia
karkeampaa.

Selkeitä rakenteita ei jätekuoppaa (1013 -1015/498 - 500) lukuunottamatta ollut. Monissa koekuopissa (37) oli palaneita kiviä, mutta liesikiveyksiä ne eivät missään muodostaneet vaikka niitä olisi ollut runsaastikin. Palaneet kivet tulkittiin keittokiviksi. Useimmiten ne olivat punaista hiekkakiveä, ja hyvin usein hiomalaakojen katkelmia. Jätekuopan päällä ruuduissa 1013 - 1014/499 - 500 oli harvahko soikea ja kehämäinen kiveys. Jätekuopan pohjalla oli myös palaneita kiviä (muuta kuin hiekkakiviä), erityisesti tummassa nokisessa maassa, jossa oli runsaasti palanutta luuta.

Hiiltä tai nokimaata oli muuten vain harvoin. Pieniä hiilinokareita ja/tai nokimaata tavattiin 23 koekuopasta. Ainakin neljässä tapauksessa oli kiistatta kyse hiiltyneistä juurista. Useimmiten koekuopissa, joissa hiiltä oli, oli myös palaneita kiviä ja löytöjä. Koekuopassa 959/387 (ei löytöjä) hiiltä oli palaneiden kivien välissä, ja koekuopassa 960/399 (löytöjä) oli kaksi hiili- ja nokimaakuoppaa (20 x 40 x 16 cm ja 20 x 20 x 25 cm). Isommassa oli yksi palanut kivi.

Löytöpaikat ja löydöt

Irtolöytöjä poimittiin rikkoutuneilta alueilta ja teiltä ympäri muinaisjäännöstä. Löytömäärältään runsainta oli jätekuoppa ja sen ympäristö sekä jäteallas II:n lounaiskulman ympäristö. Runsaasti monipuolisia irtolöytöjä talletettiin tutkimusalueen luoteisosasta jätealtaiden I ja II rajamailta. Irtolöydöt talletettiin alueittain, alueet selviävät yleiskartalta. Kaivausalueelta löytöjä tehtiin jätekuopan ja koeojan lisäksi 50 koekuopasta. Löytömäärät eivät koekuoppaa kohti olleet kovin runsaita (vrt. esim. keskimäärin 8,5 kvartssia/koekuoppa ja 62 kvartssia/jätekuopan 1 m²). Löytöalueet muodostivat vyöhykkeitä, joiden välit olivat tyhjät. Soisilta alueilta ja kumpareiden väleistä löytöjä ei tehty. Löydöt keskittyivät selvästi 31 m:n korkeuskäyrän yläpuolelle. Löytösyvyys oli vähäinen: löydöt tehtiin yleensä huuhtoutumiskerroksesta tai välittömästi sen alapuolelta.

Löytömateriaaleista suurin on kvartsi, jota kaivauksin saatiin talteen liki 3 kg (993 kpl, 2966 g) ja irtolöytöinä sitä kerättiin vielä reilu kilo (215 kpl, 1283 g). Saviastianpaloja, joista suurin osa on vailla koristeita ja hyvin haurasta, saatiin kaivauksin talteen vajaa puolikiloa. Kun irtolöydöt lasketaan mukaan, on keramiikkamäärä 526 g. Lisäksi paikalta löytyi jonkin verran porfyriitti-iskoksia (noin 1/2 kg), muutama kvartsiitin kappale, kivilajiesineiden katkelmia ja iskoksia (vajaa kilo). Kiviesineiden katkelmista suurin osa on hiomalaakojen paloja, mutta onpa joukossa yksi taltan tai kirveen katkelmakin. Palaneita luunpaloja löytyi yhteensä noin 2000 kpl, niistä suurin osa kuitenkin jätekuopasta.

YHTEENVETO

Tutkimuksen tavoitteet saavutettiin, ja Sievarintien asuinpaikan laajuus pystyttiin selvittämään, samoin kunto ja ikä:

Asuinpaikka on ollut laaja, jätealueen eteläosan laidoilta ja kuorituilta kohdilta poimitut löydöt osoittavat asuinpaikkaa tuhoutuneen jätealaiden rakentamisen yhteydessä ainakin yhtä paljon kuin sitä vielä on jäljellä. Vaikka alue, jolta merkkejä asuinpaikasta tavattiin on noin 4 ha laaja, on varsinainen jäljellä oleva asuinpaikka kuitenkin pienempi. Löytöalueiden väliin jää löydöttömiä kohtia muuallekin kuin 31 m:n korkeuskäyrän alapuolelle (ks. yleiskartta s. 16). Asuinpaikkaa pirstovat tiet ovat sitä myös rikkoneet - ja rikkovat yhä. Tutkimusten aikana raskaat kuormatraktorit ja kuorma-autot kuljettivat kuonaa ja rakennusjätettä jätealueelle asuinpaikan koillisosassa olevaa tieuraa pitkin. Ura leveni ja syveni koko ajan, ja uusia löytöjä tuli esiin. Oman osansa asuinpaikan silpomisesta on tehnyt myös Metlan koesarjan koe 411. Alue on lisäksi pahasti saastuneena täysin vailla asuinpaikkakerrostumia suojaavaa turve- ja humuskerrosta.

Löydöistä vain keramiikka on ajoittavaa. Saviastioiden reunapalojen, koristeaiheiden, koristekuvioiden sijoittelun sekä pohjapalojen ja savimassan laadun perusteella kyseessä on Kiukaisten keramiikka. Kiukaisten kulttuuriin sopii myös asuinpaikan verra-

ten suuri koko, kiinteiden muinaisjäännösten vähyys ja korkeus merenpinnasta (31 - 32,8 m), joka Harjavallan seuduilla vastaa Kiukaisten kulttuurin loppuvaihetta. Lähistön asuinpaikoista Lyytikänharjulla on asuttu Kiukaisten kulttuurin alussa (korkeus 34 - 38 m). Ilmeisesti asutus siellä on jatkunut Pyheensillan vaiheesta suoraan Kiukaisten kulttuuriin, kun taas useimmilta muilta asuinpaikoilta on sekä Kiukaisten kulttuurin että pronssikauden löytöjä (korkeudet 28 - 32 m). Puhtaita Kiukaisten kulttuurin asuinpaikkoja Sievarintien tapaan tunnetaan Satakunnasta vain vähän (Etukämpä ja Tuohimaa).

Koska asuinpaikan kunto todettiin jokseenkin kehnoksi ja koekai-
vauksella saatu otos riittäväksi, vapautettiin paikka muinais-
muistolain mukaisesta rauhoituksesta välittömästi kaivausten
päätyttyä Outokumpu Harjavalta Metals Oy:lle osoitetulla ja
22.8.1994 päivätyllä museoviraston kirjeellä (147/304/1994).

Helsingissä 6.3.1995

Eeva-Liisa Schulz, FM

NEGATIIVILUETTELO

Kuvaaja E.-L. Schulz

- 97984 Jätekuopan profiili 499-501/1015 etelästä.
Kuvataulu s. 22.
- 97985 Jätekuopan profiilien 1014-1015/499 ja 499-500/1015 muodostama. Kuvattu kaakosta. Kuvataulu s. 22.
- 97986 Jätekuopan profiili 1014-1015/500 lännestä. Profiilin päältä kaivettu 20 - 30 cm.
- 97987 Työkuva. Mirja Schmidt kaivaa ruutua 1014/500. Kuvattu etelästä. Kuvataulu s. 24.
- 97988 Yleiskuva kaivausalueen itäosasta pienen hiekkakuopan (kuvassa vasemmalla) ympäristöstä. Linjapaalu pisteessä 1000/500. Kuvattu kaakosta. Kuvataulu s. 18.
- 97989 Yleiskuva kaivausalueen itäosasta. Kuvassa asuinpaikan ylittävää tietä ja hiekkakangasta. Kuvattu lounaasta. Kuvataulu s. 18.
- 97990 Koekuoppa 980/340. Eteläseinämän profiilissa kulttuurikerrosta. Kuvattu pohjoisesta. Kuvataulu s. 23.
- 97991 Yleiskuva kaivausalueen länsiosasta, linjaa 1000 länteen. Kuvattu kaakosta. Kuvataulu s. 19.
- 97992 Yleiskuva kaivausalueen länsiosasta. Kuvattu kuoritulta alueelta idästä. Kuvataulu s. 19.
- 97993 Näkymä kaivausalueen pohjois- ja itäosiin läjitysalueen yli lännestä. Kuvataulu s. 18.
- 97994 Jätekuopan profiili 1013-1015/499 idästä.
Kuvataulu s. 22.
- Metlan koealojen laitteita:
- 97995 Kapeaan puunrunkoon sidottu ohut letku.
- 97996 Muovisaavin kuoppa ja muovia maassa.
- 97997 Maahan kaivetun verkkopussin numerolaatta ja kairausjätettä.
- 97998 Työkuva, jätekuoppaa kaivetaan. Kuvassa vasemmalta oikealle: Juha Lauren, Mirja Schmidt, Petri Aitta-aho, Titta Heikkinen, Jouni Taivainen ja Ulla Tupala. Kuvataulu s. 24.

Metlan koealojen laitteita:

- 97999 Puun numero. Kuvataulu s. 21.
- 98000 Numeroituja puita. Kuvataulu s. 21.
- 98001 Merkkipaaluja. Kuvataulu s. 20.
- 98002 Kaivausalueen länsiosaa ja Metlan laitteita kuoritulla alueella. Metsässä koekuoppia linjoilla 1000 länteen ja 320 pohjoiseen. Kuvattu kaakosta. Kuvataulu s. 19.
- 98003 Ohut putki ja kairauspiste. Kuvataulu s. 21.
- 98004 Keräily suppiloita ja -putkia. Kuvataulu s. 20.
- 98005 Työkuva, Jouni Taivainen ja Petri Aitta-aho (seisomas-
sa) kaivavat jätekuoppaa. Kuvataulu s. 24.
- 98006 Sama.
- 98007 Saviastian reunapala "in situ" ruudussa 1015/499, noin
65 cm:n syvyydessä. Kuvattu etelä-lounaasta.
Kuvataulu s. 23.
- 98008 Jätekuopan länsiprofiili 1014-1016/498 idästä.
Kuvataulu s. 23.

DIAPOSITIIVILUETTELO

Kuvaaja E.-L. Schulz

- 30092 Yleiskuva kaivausalueen itäosasta. Kuvassa asuinpaikan ylittävää tietä ja hiekkakankasta. Kuvattu lounaasta.
- 30093 Yleiskuva aivausalueen itäosasta pienen hiekkakuopan (kuvassa vasemmalla) ympäristöstä. Punavalkea linjapaa-
lu pisteessä 1000/500. Kuvattu kaakosta.
- 30094 Näkymä kaivausalueen pohjois- ja itäosiin läjitysalueen yli lännestä.
- 30095 Yleiskuva kaivausalueen länsiosasta. Kuvattu kuoritulta alueelta idästä.
- 30096 Yleiskuva kaivausalueen länsiosasta, linjaa 1000 län-
teen. Kuvattu kaakosta.
- 30097 Kaivausalueen länsiosaa ja Metlan laitteita kuoritulla alueella. Metsässä koekuoppia linjoilla 1000 länteen ja 320 pohjoiseen. Kuvattu kaakosta.

Metlan koealojen laitteita:

- 30098 Keräilysuppiloita ja -putkia.
- 30099 Merkkipaaluja.
- 30100 Numeroituja puita.
- 30101 Puun numero.
- 30102 Muovisaavin kuoppa ja muovia maassa.
- 30103 Maahan kaivetun verkkopussin numerolaatta sekä kairausjätettä.
- 30104 Ohut putki ja kairauspiste.
- 30105 Kapeaan puunrunkoon sidottu ohut letku.

Jätekuoppa:

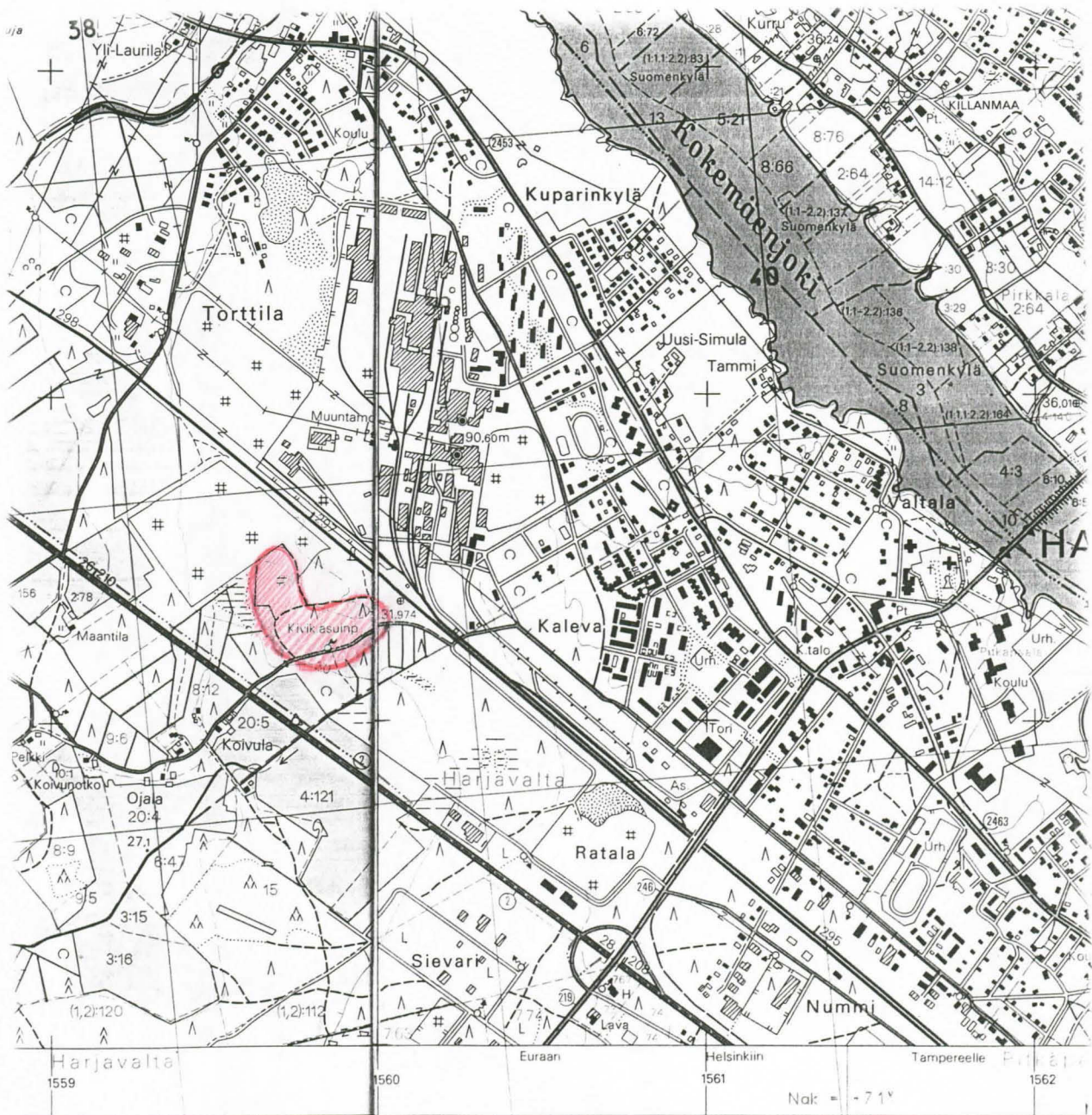
- 30106 Profiili 1014-1015/500 lännestä. Profiilin päältä kaivettu 20 - 30 cm.
- 30107 Profiilien 1014-1015/499 ja 499-500/1015 muodostama kulma. Kuvattu kaakosta.
- 30108 Profiili 499-501/1015 etelästä.
- 30109 Profiili 1013-1015/499 idästä.
- 30110 Profiili 1014-1016/498 idästä.
- 30111 Saviastian reunapala "in situ" ruudussa 1015/499, noin 65 cm:n syvyydessä.

- 30112 Koekuoppa 980/340. Etelseinämän profiilissa kulttuuri-kerrosta. Kuvattu pohjoisesta.

Työkuvia:

- 30113 Tavaroiden purkua vaa'itsemista varten. Kuvassa Petri Aitta-aho, Juha Lauren ja Ulla Tupala.
- 30114 Mirja Schmidt kaivaa ruutua 1014/500. Kuvattu etelästä.
- 30115 Jätekuoppaa kaivetaan: vasemmalta Juha Lauren, Mirja Schmidt, Petri Aitta-aho, Titta Heikkinen, Jouni Taivainen ja Ulla Tupala.
- 30116 Jouni Taivainen ja Petri Aitta-aho jätekuoppaa kaivamassa.
- 30117 Kaivaus päättyy ja tavaroita pakataan, kuvassa Juha Lauren ja Mirja Schmidt.

PK 1143 04 ja 1143 07

6802

6801

HARJAVALTA, Torttila, Sievarintie

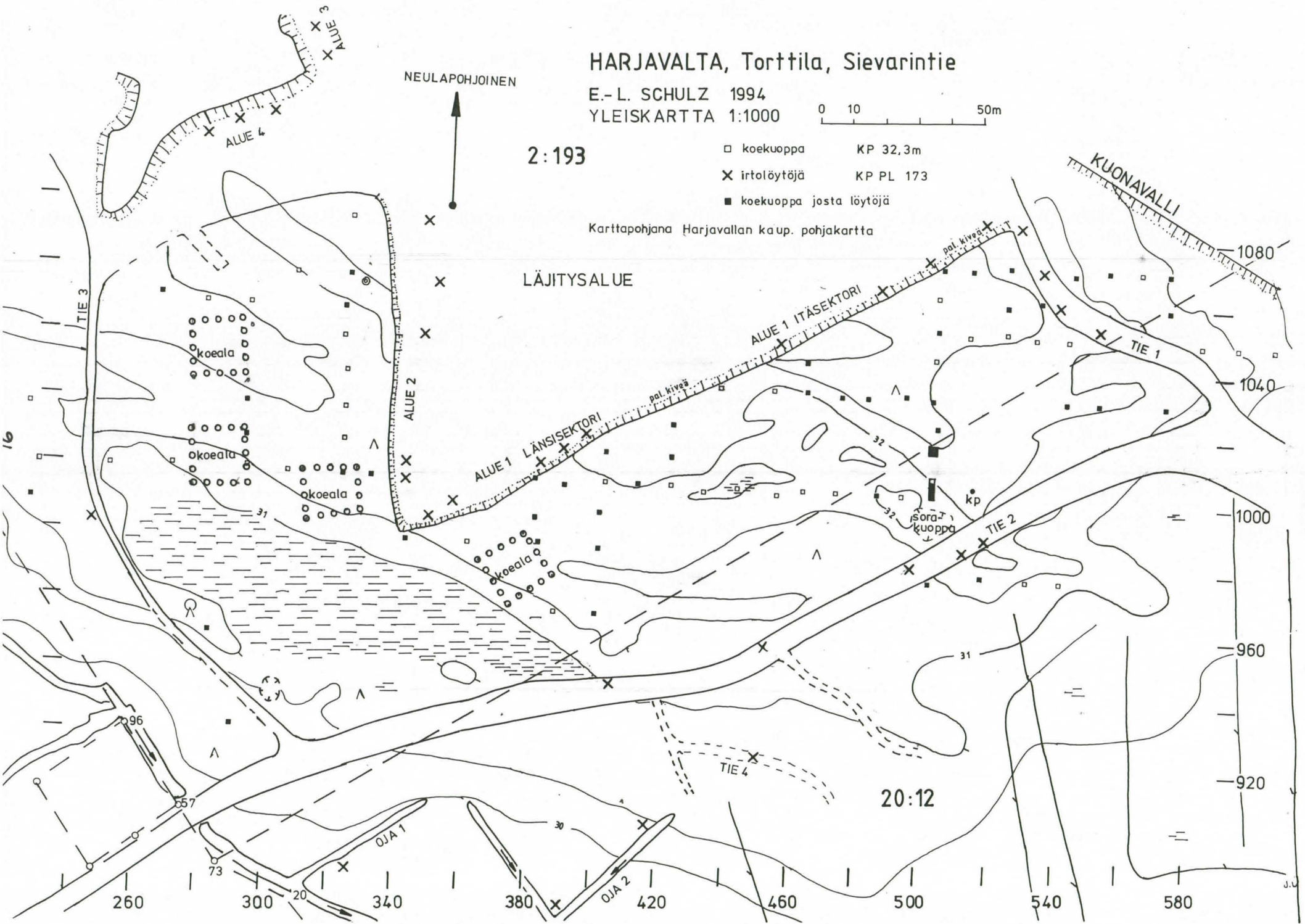
E.-L. SCHULZ 1994
YLEISKARTTA 1:1000

2:193

- koekuoppa KP 32,3m
- × irtolöytöjä KP PL 173
- koekuoppa josta löytöjä

Karttapohjana Harjavallan kaup. pohjakartta

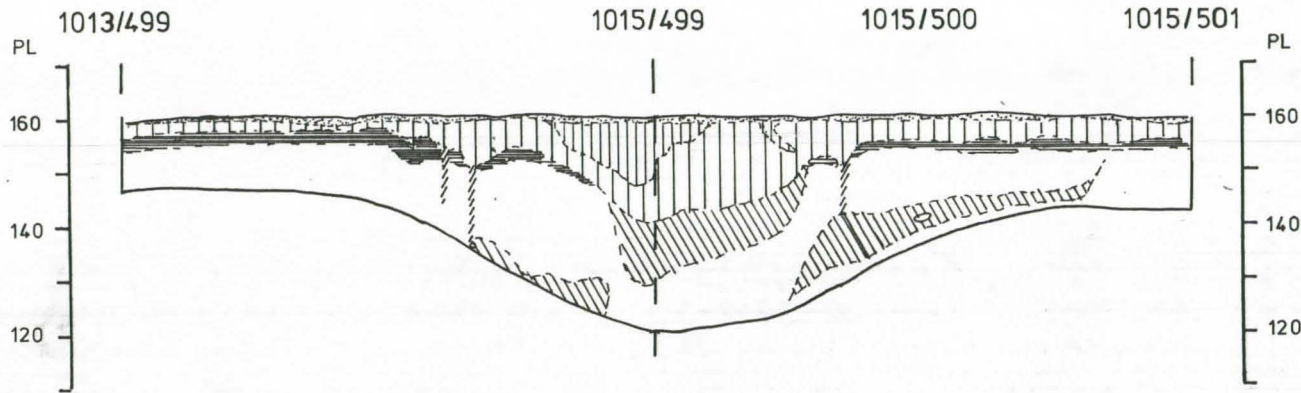

HARJAVALTA, Torttila, Sievarintie

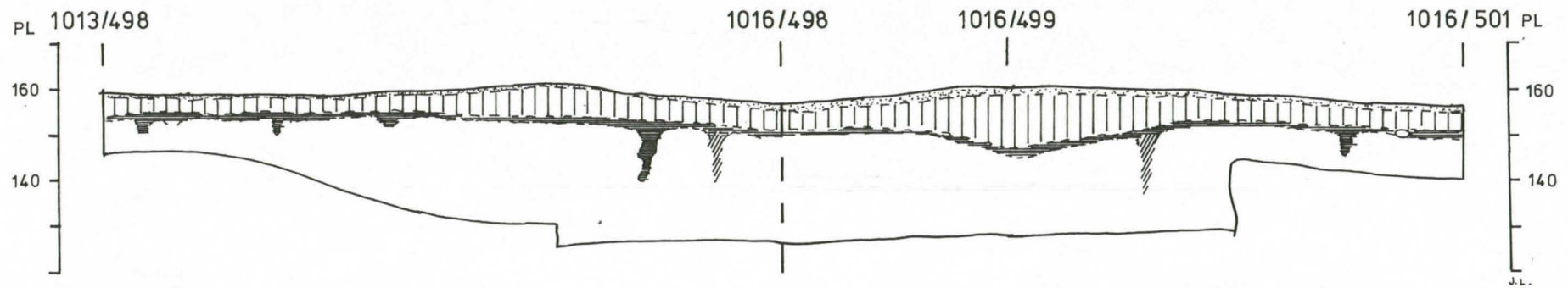
E.-L. SCHULZ 1994

Profiilkartat koekuopasta 1013/498 MK 1:20

1 M

- karrike
- huuhtoutunut maa
- humuksen sekainen huuhtoutunut maa
- rikastumiskerros
- noen sekainen likamaa
- pohjamaa
- maatonut juuri

17

Harjavalta Torttila Sierarintie 1994

neg. 97989

neg. 97988

neg. 97993

Harjavalta Torhila sievarintie 1994

neg. 97991

neg. 98002

neg. 97992

Harjavalta Torhila Sierarintie 1994

neg. 98004

neg. 98001

Harjavalta Tortila Sievarintie 1994

neg. 98000

neg. 97999

neg. 98003

Harjavalta Tortilla Sievarintie 1994

neg. 97985

neg. 97984

neg. 97994

Harjavalta Tortila Sierarintie 1994

neg. 98008

neg. 98007

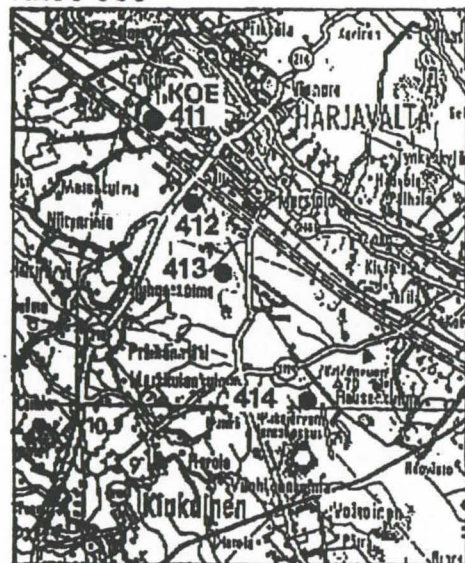
neg. 97990

LIITE 1

METSÄN TERVEYSLANNOITUSKOE 411

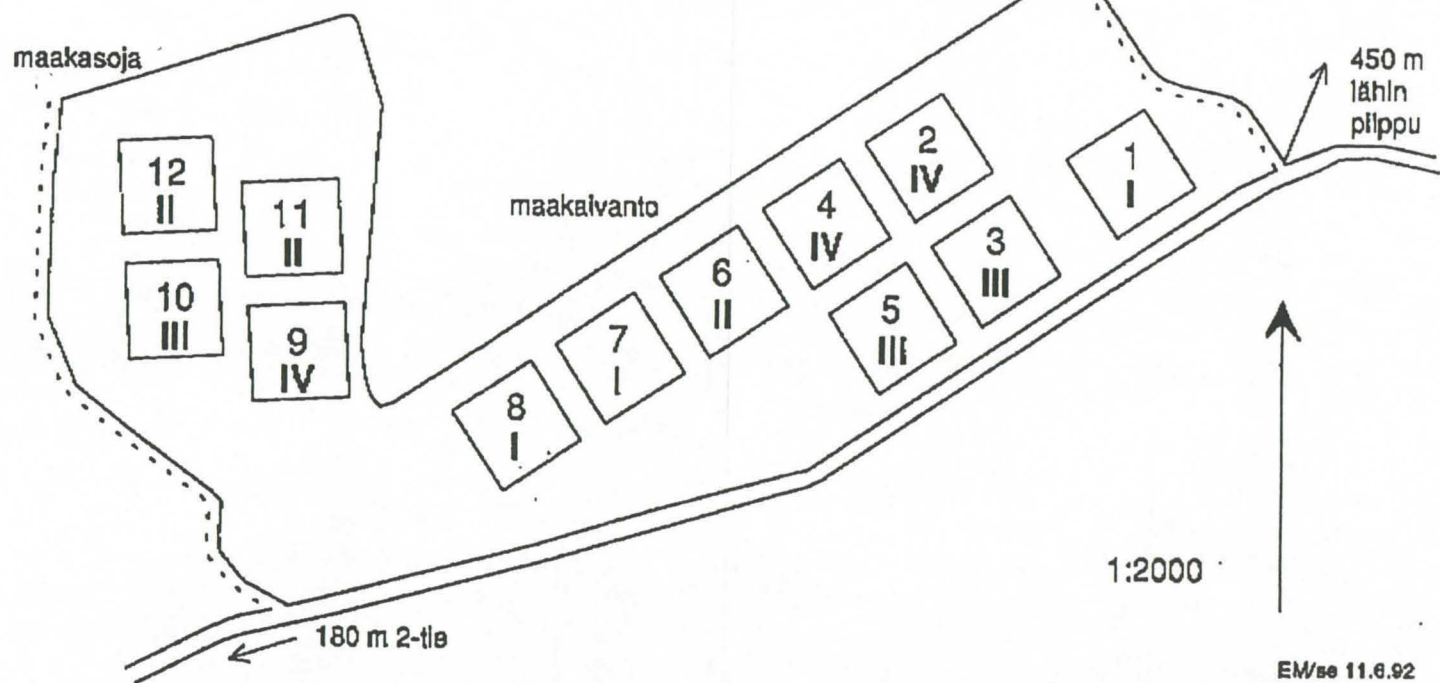
Harjavalta, Outokummun tehdas
Harjavallan kaupunki
Mänty, VT-CT

1:200 000

Käsittelyt: 25-26.5.1992

- I Lannoittamaton
- II 2000 kg/ha kalkkikivijauhetta (Mg 5%) ja B 2 kg/ha
- III Koelannos: P 31, K 56, Ca 98, Mg 61, S 37, Cu 0,8, Zn 0,8 ja B 1,3 kg/ha
- IV N 150 (N 75 metyleeniurea ja 75 os), Mg 50 ja 1500 kg/ha kalkkikivijauhetta

TOISTO	KÄSITTELY			
	I	II	III	IV
1	1	6	3	4
2	7	11	5	2
3	8	12	10	9

1:2000

0/03 94 10:47
0-038 0 857 2575
MELLA
0002

5'	Nak = -16'	Harjavalta 1559	Euraan 1560	Helsingin 1561	Tampereelle 1562	Pitkämäki
32 37		32 38	32 39	32 40		

MAANMITTAUSHALLITUKSEN KARTTAPAINO, HELSINKI 1987

Karttarunkona ilmakuvak
Korkeuskäyrien kartoitus

PK 114304 NAKKULA

PK 114307 HARJAVALTA

1:20000

HARJAVALTA Sievarintie (KM 28383) / Eeva-Liisa Schulz 1994

Luuanalyysi 24.7.1995 Pirkko Ukkonen

Aineistosta määritettiin yhteensä 62 fragmenttia, jotka jakautuivat seuraavasti:

Phocidae (hylkeet)	39	fr.
Castor fiber (majava) - epävarma	1	
Alces alces (hirvi)	1	
Mammalia (nisäkkäät)	8	49 fr.
Esox lucius (hauki)	7	
Teleostei (luukalat)	6	13 fr.

Aineisto koostuu pääosin hylkeiden luista. Majavamääritys on epävarma, koska kyseessä on diafyysin kappale ilman nivelpintaa. Hirven sesamoidiluun kappale on puolestaan selkeä.

Pirkko Ukkonen

HARJAVALTA Sievarintie (KM 28383) / Eeva-Liisa Schulz 1994

Luuanalyysi 24.7.1995 Pirkko Ukkonen

28383:

12	1	phal. 3 prox. fr.	Phocidae sp.
21	-		
38	1	mc III sin. excl. dist. epiph.	Phocidae sp.
	1	mt V dex. dist. diaph. fr.	"
	1	mc/mt diaph. fr.	"
	2	phal. 1 prox. fr.	"
	2	phal. 2 prox. epiph.	"
	1	vertebra cervicalis, prox. art.	"
	1	vertebra fr.	Mammalia sp.
	1	vertebra fr. (pussi 993/303)	Teleostei sp.
63	-		
77	1	cranium, maxillare sin. fr.	Phocidae sp.
	1	cranium, cond. occ. sin. fr.	"
83	1	radius sin. diaph. fr. ?	Castor fiber ?
91	1	cranium, bulla tympani dex. fr.	Phocidae sp.
	1	mt III sin. prox. fr.	"
	1	phal. 2 prox. fr.	"
	1	phal. 2 dist. fr.	"
	2	vertebra cervicalis, proc. art.	"
	1	palatinum fr.	Esox lucius

		TYÖSTETTY KAPPALE ?	
98	2	cranium, cond. occ. fr.	Phocidae sp.
	1	cranium, premaxillare fr.	"
	1	cranium, basioccipitale sin. fr.	"
	1	cuboideum sin. fr.	"
	1	phal. 2 prox. fr.	"
	1	phal. 1/2 dist. fr.	"
	1	phal. 1/2 diaph. fr.	"
	4	costa fr.	Mammalia sp.
	1	dentale fr.	Esox lucius
	1	palatinum sin. fr.	"
	1	palatinum fr.	"
	1	articulare sin. fr.	"
	1	vertebra fr.	Teleostei sp.
104	1	cranium, temporale fr.	Phocidae sp.
	1	astragalus fr.	"
	1	phal. 1 prox. fr.	"
	1	phal. 2 dist. fr.	"
	3	costa fr.	Mammalia sp.
	1	dentale fr.	Esox lucius
113	1	phal. 2 prox. epiph.	Phocidae sp.
	1	vertebra fr. (pussi 1015/499)	Teleostei sp.
120	1	phal. 3 prox. fr.	Phocidae sp.
	1	vertebra, corpus vertebrae fr.	"
	1	palatinum sin. fr.	Esox lucius
	1	vertebra fr. (pussi 1015/499)	Teleostei sp.
126	1	mt I sin. dist. fr.	Phocidae sp.
131	1	vertebra fr.	Teleostei sp.
	1	vertebra fr. (pussi 1019/420)	"
149	-		
183	-		
186	-		

196	1	cranium, maxillare fr.	Phocidae sp.
	1	mt I sin. prox. fr.	"
	1	pjal. 1/2 dist. fr.	"
212	1	cranium, os petrosum fr.	Phocidae sp.
	1	humerus sin., tuberc. majus	"
	1	mc/mt diaph. fr.	"
	1	os sesamoideus fr.	Alces alces

Tutkimusraportti

Turku 13.02.1995

Terttu Lempiäinen

Kasvitieteen osasto
Biologian laitos
Turun yliopisto
20500 Turku

HARJAVALLAN TORTTILAN (Sievarintie) MAKROFOSSIILI- TUTKIMUKSET

1. Materiaali ja menetelmät

Harjavallan Torttilan Sievarintien arkeologisilta kaivauksilta otettiin 3 maanäytettä makrofossiilitutkimuksiin kesällä 1995. Näytteenottoaika on esitetty Liittessä 1. Näytteet on ottanut Eeva-Liisa Schulz. Maanäytteet kullutettiin Turun yliopiston Biologian laitoksella kasvitieteen osastolla ja käsiteltiin, samoin kuin on kuvattu Lempiäinen (1985). Näyteaineisto ja maanäytteiden laatu on kuvattu taulukossa 1. Kasviaineiston on kulluttanut ja laboratoriotyöt suorittanut Luk Liisa Tuomi. Kasvilajimääritykset ovat allekirjoittaneen.

Taulukko 1. Harjavallan Torttilan makrofossiilimaanäytteet.

Näyte No.	Kaivaus- ruutu	Syvyys maanpinnasta	Näyte- koko/l	Maan laatu
1.	1014/499	50 cm jätekuoppa?	2	Ruskea karkeahkoa hiekkamaa
2.	1014/500	35 cm jätekuoppa?	1.5	Kuten ed.
3.	1015/499	-	2	Kuten ed.

Näytteestä 1. löydettiin runsaasti palanutta luuta, kvartsia ja vähän keramiikkaa.

2. Makrofossiilianalyysin tulokset

Seuraavassa taulukossa on esitetty maanäytteistä löytyneet makrofossiilit:

Näyteruutu	1014/499	1014/500	1015/499
Kasvilaji/löytö			
<i>Carex leporina</i>			
- jänönsara	-	-	1 *
<i>Empetrum nigrum</i>			
- variksenmarja	-	-	1
<i>Picea abies</i>			
- kuusi/neulanen	-	1	-
<i>Pinus sylvestris</i>			
- mänty/neulanen	13+1 *	2+1 *	-
<i>Rubus saxatilis</i>			
- lillukka	-	-	1 *
YHT.	14	4	3
Puuhiili	+++	+++	+++
Fungi, sienet			
-rihmastopakhat	10	1	-
Luuta	1	-	-

Kasvijäänteitä löytyi aineistosta ainoastaan 21 kpl, joista siemeniä 3 kpl. Muut jäänteet olivat kuusen ja männyn neulasia, sieneten rihmastopakkoja, puuhiiltä ja luuta.

Siemenet olivat peräisin tyypillisistä kuivan kangasmetsän kasveista. Sekä lillukka (*Rubus saxatilis*) että variksenmarja (*Empetrum nigrum*) kuuluvat mainittuun kasvillisuustyyppiin. Myös jänönsara (*Carex leporina*) voi kasvaa kuivilla kankailla.

Puuhiilen ohella hiiltyneitä kasvijäänteitä oli vähän: 2 männyn neulasta sekä yksi jänönsaran ja lillukan siemen. Kulttuurivaikutteisen kasvilajiston jäänteet puuttuivat kokonaan. Runsaasta puuhiilestä voidaan päätellä, että paikalla kasvaneita kasveja on kulkeutunut ilmeisesti puiden mukana tuleen/lieteen.

Sienten rihmastopahkat ovat yleisiä kasvkariketta sisältävissä kangashumusmaissa.

3. Kirjallisuus

Lempiäinen, T. 1985: Plant remains from the ancient Lake Mätjärvi in Turku, SW Finland. - ISKOS 5:258-271.